

*

**

// : // :

چکیده

هدف اصلی حسابداری مالی، تهیه و ارائه اطلاعات مربوط به عملکرد و وضعیت مالی واحد تجاری به استفاده کنندگان برون سازمانی به منظور آسان‌سازی و بهبود تصمیم‌گیری آنهاست. به منظور دستیابی به این هدف، اطلاعات مالی باید دو ویژگی مربوط بودن و قابل اتکا بودن را دارا باشد اما این دو ویژگی اساسی باهم در تضاد هستند.

از لحاظ نظری، اغلب افزایش در سطح مربوط بودن باعث کاهش قابل اتکا بودن می‌شود. در عمل، این تضاد زمانی آشکار می‌گردد که حسابداری بهای تمام شده تاریخی با حسابداری ارزش جاری مقایسه شود.

این تحقیق، به بررسی ارزش جاری به عنوان یک سنجه مربوط در تصمیم‌گیری استفاده کنندگان (سرمایه‌گذاران) می‌پردازد. از این رو با استفاده از ادبیات و نتایج تحقیقات پیشین، پرسشنامه مربوط، طراحی و اطلاعات لازم جمع‌آوری شد.

جامعه آماری تحقیق شامل گروه اصلی استفاده‌کننده صورتهای مالی یعنی سرمایه‌گذاران بود. فرضیه‌ها با استفاده از آزمون آماری t و تحلیل آماری کای-دو مورد آزمون قرار گرفت. نتایج نشان داد که بین تغییرات ارزش جاری و تغییرات قیمت سهام رابطه معنادار وجود دارد. هم‌چنین ارزش جاری نقش معناداری در پیش‌بینی ارزش شرکت دارد.

واژه‌های کلیدی: ارزش جاری، بهای تمام شده تاریخی، مربوط بودن، قابل اتکا بودن.

---

* عضو هیأت علمی دانشگاه الزهراء (س) (Vida.Mojtahed@gmia1.com)
** کارشناس ارشد حسابداری

مقدمه

در مورد مزایای کاربرد ارزش جاری و بهای تمام شده تاریخی در گزارشگری مالی، همواره بحث‌های زیادی بوده است. از آنجا که بهای تمام شده تاریخی مبتنی بر معاملات قابل تأیید است، حامیان استفاده از این سنج، هرچند کمتر به زمان مربوط است، معمولاً آن را قابل اعتماد می‌دانند. در حال حاضر، بهای تمام شده تاریخی معیاری برجسته برای اندازه‌گیری در استانداردهای پذیرفته شده حسابداری به شمار می‌رود.

در سال‌های اخیر، ارزش جاری از حمایت دست اندرکاران حرفه و استاندارداران برخوردار شده است. حامیان این معیار اندازه‌گیری معتقدند که ارزش جاری، موقعیت اقتصادی یک شرکت را بهتر منعکس می‌کند و می‌تواند به سرمایه‌گذاران در شناخت ارزش بازار کمک کند؛ همچنین نسبت به بهای تمام شده تاریخی از قدرت پیش‌بینی-کنندگی بیشتری برخوردار است (واکر، ۱۹۹۹).^۱

در حال حاضر برخی از استانداردهای حسابداری امریکا از جمله FAS² ۱۴۱ (ترکیب‌های تجاری)، FAS ۱۲۳ (اختیار خرید سهام) و FAS ۱۳۳ (ابزارهای مشتقه)، استفاده از ارزش جاری را الزام آور کرده است. در ایران نیز براساس برخی استانداردهای حسابداری (۱۱، ۱۵، ۱۷، ۲۶ و...) استفاده از ارزش‌های جاری یا تجدید ارزیابی، مجاز شناخته شده است.

در فصل پنج مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، دو نظام اندازه‌گیری بهای تمام شده و ارزش جاری مطرح شده است. مهم‌ترین ویژگی بهای تمام شده تاریخی اندازه‌گیری دارایی‌ها و بدهی‌ها به ارزش زمان تحصیل است. بنابراین بهای تمام شده تاریخی دو ویژگی مهم دارد: اول مبتنی بودن آن بر معاملات و دوم اینکه بیانگر ارزش جاری در زمان تحصیل است. در نتیجه، عینی و قابل اتکا است (مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، فصل ۵، بند ۱۱). با این حال، عینی بودن و اتکاپذیری اولیه اندازه‌گیری بر حسب

1-Walker(1999)

2-Fianancial Accounting Standards(FAS)

بهای تمام شده نباید موجب کتمان این واقعیت شود که در هر نظام مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی ممکن است نیاز به قضاوتی باشد که اعمال آنها به اندازه قضاوتی مورد لزوم در هر نظام مبتنی بر ارزش جاری دشوار است.

از دیگر مزایای مبنای بهای تمام شده تاریخی، آشنا بودن تهیه کنندگان و استفاده-کنندگان صورت‌های مالی با مبنای موصوف و آسانی کاربرد آن است که این امر موجب کاهش هزینه و نیز افزایش مقبولیت استفاده از آن می‌شود. اما عیب اصلی این روش ارزش گذاری، مربوط نبودن ظاهری آن با وضعیت جاری فعالیت تجاری است (مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، فصل ۵، بند ۱۸).

در نظام حسابداری مبتنی بر ارزش جاری، دارایی‌ها و بدهی‌ها به طور منظم تجدید اندازه گیری می‌شود تا تغییرات در ارزش آنها همزمان با وقوع و نه صرفاً هنگام تحقق (که در نظام بهای تمام شده تاریخی معمول است) ثبت شود (مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، فصل ۵، بند ۱۹).

ارزش جاری دربرگیرنده سه نگرش متفاوت، ارزش ورودی (بهای جایگزینی)، ارزش خروجی (خالص ارزش فروش) و ارزش اقتصادی (ارزش فعلی جریان‌های نقدی مورد انتظار از کاربرد مستمر دارایی و فروش نهایی آن توسط مالک فعلی) است (مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، فصل ۵، بند ۲۰).

مهم‌ترین مزیت ارزش جاری، مربوط بودن آن به تصمیمات استفاده کنندگانی است که خواهان ارزیابی وضعیت جاری یا عملکرد اخیر واحد تجاری هستند. عیب اصلی این روش، ذهنی بودن بیشتر و اتکال پذیری کمتر آن در مقایسه با بهای تمام شده تاریخی است. این موضوع به ویژه در مورد دارایی‌هایی که در بازارهای فعال به طور منظم مورد معامله قرار نمی‌گیرند و نیز هنگامی که دارایی‌ها به ارزش اقتصادی ارائه می‌شود، صدق می‌کند (مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، فصل ۵، بند ۲۶).

بهای تمام شده تاریخی و ارزشهای جاری از دیدگاه مفاهیم نظری

مربوط بودن و قابل اتکابودن اطلاعات حسابداری دو ویژگی کیفی اصلی است که اطلاعات حسابداری را برای تصمیم‌گیری مفید می‌سازد. هیأت استانداردهای حسابداری مالی از این معیارها برای انتخاب روش‌های حسابداری استفاده می‌کند (FASB, SFAC No.5, 1984)^۱.

اطلاعاتی مربوط است که بتواند در تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان نقش مؤثری ایفا کند؛ به عبارت دیگر استفاده‌کنندگان بتوانند از این اطلاعات در ارزیابی رویدادهای گذشته، حال یا آینده و یا تأیید یا تصحیح ارزیابی‌های گذشته استفاده کنند (FASB, SFAC No.2, 1980). سه ویژگی مربوط بودن اطلاعات شامل ارزش پیش‌بینی‌کنندگی، ارزش بازخورد و به موقع بودن است.

ارزش پیش‌بینی‌کنندگی، ویژگی اطلاعاتی است که به استفاده‌کنندگان در پیش‌بینی نتیجه نهایی رویدادهای گذشته، وقایع حال و آینده کمک می‌کند (همان). اگرچه اطلاعات بر مبنای ارزش جاری ارزش پیش‌بینی بیشتری نسبت به بهای تمام شده تاریخی ارائه می‌دهد، هنوز سند تجربی دال بر این موضوع وجود ندارد (چوی و یینگ، ۲۰۰۵)^۲.

ارزش بازخورد، ویژگی اطلاعاتی است که به استفاده‌کنندگان در تصحیح یا تأیید انتظارات قبلی کمک می‌کند (FASB, SFAC No.2, 1980). در زمان تحصیل دارایی، بهای تمام شده تاریخی و ارزش جاری برابر است. ارزش جاری در طول زمان تغییر می‌کند در حالی که بهای تمام شده تاریخی ثابت می‌ماند. بنابراین اگر تغییرات ارزش جاری در گزارش‌گری مالی شناسایی شود، این اطلاعات می‌تواند انتظارات قبلی استفاده‌کنندگان را با توجه به وضعیت اقتصادی و تجدید ارزیابی، تصحیح یا تأیید کند (هرمن، سوداگران و توماس، ۲۰۰۶)^۳.

1-Statement Financial Accounting Concepts(SFAC)

2-Choy and Ying(2005)

3- Herrmann, Saudagaran and Thomas(2006)

به موقع بودن به معنی در دسترس قرار داشتن اطلاعات برای تصمیم گیری است، قبل از اینکه توان اثرگذاری آن اطلاعات از بین برود (FASB, SFAC No.2, 1980). گزارشگری تغییرات ارزش جاری، اطلاعات به موقعی به سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و سایر استفاده کنندگان ذی نفع ارائه می کند. سرمایه گذاران از اطلاعاتی همانند ارزش جاری دارایی ها و بدهی ها سود می برند به شرطی که این اطلاعات قابل اتکا باشد (بارت و کلینچ، ۱۹۹۸؛ ابودی، بارت و کازنیک، ۱۹۹۹).^۱

برای اینکه اطلاعات مفید باشد باید قابل اتکا نیز باشد. اطلاعاتی قابل اتکاست که عاری از اشتباهات و تمایلات جانبدارانه با اهمیت باشد و صادقانه بیانگر چیزی باشد که مدعی بیان آن است یا به گونه ای معقول انتظار می رود بیان کند (FASB, SFAC No.2, 198). مفهوم قابلیت اتکا بر پایه مفاهیم ارائه منصفانه و توان تأیید و بی طرفی است که از ویژگی های اولیه اطلاعات حسابداری هستند. قابلیت تأیید، از توافق همگانی است که اطمینان دهد اطلاعات آنچه را می خواهد، نشان می دهد (همان). ارزش گذاری دارایی های ثابت مشهود به بهای تمام شده تاریخی به دلیل ویژگی های قابل تأیید آن است (نیکولز و برگر، ۲۰۰۲).^۲

با این حال، بهای تمام شده تاریخی برخی از انواع دارایی های ثابت به سادگی قابل اثبات نیست؛ از جمله دارایی هایی که توسط خود واحد تجاری ساخته می شود؛ زیرا فقط قسمتی از این دارایی ها، از موادی ساخته شده است که بهای واقعی تحمل شده را نشان می دهد و قسمت باقیمانده، دربرگیرنده اقلام ذهنی تری مثل تخصیص دستمزد، سربار ساخت و هزینه مالی است و قابلیت تأیید بهای تمام شده تاریخی در این موقعیت خاص، جای سؤال دارد. در فرآیند تحصیل تجاری شرکت ها نیز دارایی ثابت شرکت تحصیل شده در صورت های مالی تلفیقی براساس ارزش جاری گزارش می شود؛ ولی این ارزش به

1-Barth and Clinch(1998);Aboody,Barth and Kasznik(1999)

2- Nichols and Buerger(2002)

خودی خود و جداگانه از معاملات اثبات پذیرناشی نشده، بلکه بر مبنای برآورد ارزش جاری است (هرمن، سوداگران و توماس، ۲۰۰۶).^۱

بی‌طرفی عبارت است از عاری بودن از تمایلات جانبدارانه است که به تصمیم از قبل تعیین شده و رفتار خاص منجر شود (FASB, SFAC No.2,1980). ارائه منصفانه اطلاعات به معنای این است که اطلاعات باید اثر معاملات و سایر رویدادهایی را که ادعا می‌کند بیانگر آن است یا به گونه‌ای معقول انتظار می‌رود بیانگر آن باشد به طور صادقانه بیان کند (مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، فصل ۲، بند ۱۴). اعضای هیأت اصول حسابداری^۲ معتقدند که اطلاعات ارزش جاری، منصفانه‌ترین اطلاعات است (فاستر و آپتون، ۲۰۰۱).^۳

از دیدگاه درآمدی، بهای تمام شده تاریخی ارائه منصفانه‌تری از دارایی‌های ثابت مشهود نسبت به تجدیدارزیابی سالانه دارایی‌ها مطرح می‌کند؛ زیرا سود مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی کمتر دستکاری می‌شود؛ درحالی که سود و زیان مبتنی بر روش تجدیدارزیابی بر مبنای تعیین قیمت یا سایر روش‌های ارزیابی محاسبه می‌شود و به دلیل برآوردی بودن این روش‌ها ابزار مدیران برای مدیریت سود فراهم می‌شود (دیتریچ، هریس و مولر، ۲۰۰۰).^۴ در نتیجه، برخی باور دارند که بهای تمام شده تاریخی ارائه منصفانه‌تری از سود دارد؛ اگرچه مستندات نشان می‌دهد سود مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی در زمان فروش دارایی‌ها مدیریت می‌شود (بارتو، ۱۹۹۳؛ هرمن، اینو و توماس، ۲۰۰۳).^۵

اطلاعات مربوط به شرکت، زمانی مفیدتر خواهد بود که بتوان آن را با اطلاعات مشابه متعلق به شرکت دیگر (قابل مقایسه بودن) و نیز با اطلاعات مشابه همان شرکت در زمان دیگر (ثبات روش) مقایسه کرد (هرمن، سوداگران و توماس، ۲۰۰۶).^۶ قابل مقایسه بودن به این معنی است که اطلاعات متعلق به شرکت‌های مختلف، که به شیوه‌ای مشابه اندازه‌گیری و گزارش می‌شود با هم امکان مقایسه دارد. این ویژگی، استفاده‌کننده را قادر می‌سازد که همانندی‌ها و تفاوت‌های واقعی یک پدیده اقتصادی را شناسایی کند (FASB, SFAC No.2,1980).

1- Herrmann, Saudagaran and Thomas(2006)

2-Accounting Principle Board(APB)

3-Foster and Upton(2001)

4- Dietrich,Harris and Muller(2000)

5-Bartov(1993);Hermann,Inoue and Thomas(2006)

6- Herrmann, Saudagaran and Thomas(2006)

ارزش جاری، امکان مقایسه اطلاعات را افزایش می‌دهد؛ در حالی که بهای تمام شده تاریخی با ناتوانی در شناسایی شباهت‌های اقلام مشابه و تمایز تفاوت‌های اقلام متفاوت، می‌تواند مانعی برای مقایسه اطلاعات باشد. هم‌چنین استفاده از بهای تمام شده تاریخی برای دارایی‌های ثابت، امکان مقایسه سود را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ زیرا تفاوت بین ارزش کسب شده توسط دارایی‌های دو شرکت مختلف را نشان نمی‌دهد. به علاوه، استفاده از مدل بهای تمام شده تاریخی در مورد معاملات خارجی، امکان مقایسه را تضعیف می‌کند. با فرض یک واحد پول خارجی، بهای تمام شده تاریخی دارایی با استفاده از نرخ تسعیر ارز به ریال تسعیر خواهد شد. در نتیجه این مبالغ برای دارایی‌های مشابه بر اساس مدل بهای تمام شده تاریخی با توجه به تغییر در نرخ تسعیر ارز بین تاریخ تحصیل اولیه و تاریخ ترازنامه، متفاوت خواهد بود. به این ترتیب، چند دارایی مشابه خریداری شده در کشورهای مختلف در یک زمان با قیمتی مشابه به بهای تمام شده متفاوتی در ترازنامه نشان داده خواهد شد (هرمن، سوداگران و توماس، ۲۰۰۶).^۱

هنگامی که یک شرکت در دوره‌های زمانی مختلف برای ثبت رویدادهای مشابه از یک روش مشخص حسابداری استفاده کند از نظر به کارگیری استانداردهای حسابداری دارای ثبات روش است (FASB, SFAC No.2, 1980). اما، حسابداری ارزش جاری تمام معاملات (گذشته و حال) را به ارزش جاری گزارش می‌کند؛ در حالی که حسابداری بهای تمام شده تاریخی معاملات گذشته را به بهای تاریخی و معاملات جاری را به ارزش جاری گزارش می‌کند (هرمن، سوداگران و توماس، ۲۰۰۶).

پیشینه تحقیق

تحقیقات زیادی درباره رابطه قیمت سهام، بازده، پیش‌بینی سودآوری با تجدیدارزیابی دارایی‌های ثابت مشهود در استرالیا و انگلستان انجام شده است. نتایج این تحقیقات عموماً بیانگر این است که ارزش‌های ناشی از تجدیدارزیابی دارایی‌ها نسبت به بهای تمام شده تاریخی در توضیح بازده و قیمت جاری سهام، ارزش‌های مربوط تری به شمار می‌رود. هم‌چنین با این ارزش‌ها پیش‌بینی سودآوری آینده و تداوم فعالیت واحد

1- Herrmann, Saudagaran and Thomas(2006)

تجاری بهبود می‌یابد (ایستون، ادی و هریس، ۱۹۹۳؛ بارت و کلینچ، ۱۹۹۸؛ ابودی، بارت و کازنیک، ۱۹۹۹).^۱

گزارشگری تغییرات ارزش جاری، اطلاعات به موقعی به سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر استفاده‌کنندگان ذی‌نفع ارائه می‌دهد. سرمایه‌گذاران از اطلاعاتی همانند ارزش جاری دارایی‌ها و بدهی‌ها سود می‌برند به شرطی که این اطلاعات قابل اتکا باشد (بارت و کلینچ، ۱۹۹۸؛ ابودی، بارت و کازنیک، ۱۹۹۹).^۲

در مورد با گسترش ارائه گزارش بر مبنای ارزش جاری نگرانی عمده مربوط به قابلیت اتکای اندازه‌گیری به‌ویژه در وضعیت است که دستیابی به ارزش‌های بازار امکان‌پذیر نباشد. با توجه به این که تصمیم‌گیری مدیریت به برآورد ارزش جاری نیاز دارد، احتمال دستکاری ارقام گزارش شده توسط مدیر وجود دارد. از این رو، ارزش‌های جاری گزارش شده کاملاً واقعی نخواهد بود. این موضوع توسط برنارد و همکاران در مورد نمونه‌ای متشکل از بانک‌های دانمارکی بررسی شد. این بانک‌ها از حسابداری ارزش جاری برای اوراق قرضه استفاده می‌کردند و هیچ نوع دستکاری مدیریت در تعیین ارزش جاری اوراق قرضه به منظور هموارسازی سود وجود نداشت. نتایج تحقیق نشان داد که ارزش‌های جاری قابل اتکاتر از بهای تمام شده تاریخی است (برنالد و همکاران، ۱۹۹۵).^۳

ادبیات موضوع نشان می‌دهد که ارزش جاری اوراق بهادار، اطلاعات مربوط تری نسبت به ارزش‌های مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی است. این یافته‌ها برای بانک‌ها، شرکت‌های بیمه و صندوق‌های سرمایه‌گذاری با سرمایه ثابت نیز بررسی شد (بارت و همکاران، ۱۹۹۵؛ احمد و تکدا، ۱۹۹۵؛ برنالد و همکاران، ۱۹۹۵؛ پترونی و واهلن، ۱۹۹۵؛ بارت و کالاپور، ۱۹۹۶؛ نلسون، ۱۹۹۶؛ بارت و کلینچ، ۱۹۹۸؛ کارول و همکاران، ۲۰۰۳).^۴

1-Easton , Eddy and Harris(1993); Barth and Clinch (1998); Aboody, Barth and Kasznik (1999)

2- Barth and Clinch (1998); Aboody, Barth and Kasznik(1999)

3 Bernald, et al(1995)

4- Barth, et al (1995); Ahmed & Takeda (1995); Bernard, et al (1995); Petroni and Wahlen (1995); Barth and Kallapur (1996); Nelson (1996); Barth and Clinch (1998); Carroll, et al(2003) .

پترونی و همکاران (۱۹۹۸)^۱، مربوط بودن ارزش جاری سرمایه گذاری در اوراق بهادار را بررسی کردند. در این تحقیق همبستگی قیمت سهام و ارزش جاری در مورد شرکت های غیرمالی طی سال های ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۷ مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که قیمت سهام با تفاوت ارزش جاری و ارزش دفتری ارتباط معناداری دارد.

کارول و همکاران (۲۰۰۳)^۲، پژوهش مشابهی در مورد صندوق های سرمایه گذاری مشترک انجام دادند. جامعه آنها شامل ۱۴۳ صندوق طی سال های ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۷ بود. دلیل انتخاب صندوق های سرمایه گذاری مشترک، گزارش صورت های مالی این صندوق ها به ارزش جاری و تنوع اوراق بهادار آنها بیان شد. نتایج نشان داد که ارتباط معناداری بین قیمت سهام و ارزش جاری سرمایه گذاری در اوراق بهادار دیده می شود و این نتیجه حتی برای بازارهای سرمایه کم عمق نیز وجود دارد.

هرمن و همکاران (۲۰۰۶)^۳، مربوط بودن ارزش جاری دارایی های ثابت را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که ارزش جاری برای تصمیم گیری، مربوط تر از بهای تمام شده تاریخی است. هم چنین تجدید ارزیابی با قیمت های سهام همبستگی دارد و در پیش بینی سودهای آینده کمک می کند.

دانبلت و ریز (۲۰۰۷)^۴، حسابداری بهای تمام شده تاریخی را با حسابداری ارزش جاری در صندوق های سرمایه گذاری و مؤسسات املاک و مستغلات مقایسه کردند؛ زیرا قسمت اعظم دارایی ها در این شرکت ها (به طور متوسط ۹۲ درصد دارایی های صندوق های سرمایه گذاری و ۷۵ درصد دارایی های املاک و مستغلات) به ارزش بازار گزارش می شود. نتایج نشان داد که سود مبتنی بر ارزش جاری مربوط تر از سود مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی است؛ هر چند که، تغییرات حسابداری ارزش جاری باعث ارائه نامربوط سود می شود. هم چنین نتایج حاکی از این بود که حسابداری ارزش جاری برای مؤسسات املاک و مستغلات نسبت به شرکت های سرمایه گذاری کمتر مربوط است؛ زیرا ارزش

1- Petroni, Graham & Lefanowicz(1998)

2- Carroll, et al (2003)

3- Hermann, Saudagaran and Thomas(2006)

4- Danbolt and Rees(2007)

جاری زمانی مربوط و متعادل است که ارزش‌های بازار مشخص باشد و زمانی که ارزیابی مبهم است، مربوط بودن کاهش می‌یابد و حسابداری اریبی ظاهر می‌شود.

بر اساس SFAS شماره ۱۴۲ شرکت‌ها ملزم هستند کاهش ارزش سرقفلی را شناسایی کنند. به عقیده واتز و رامانا (۲۰۰۷)^۱، این ارزش متعارف تعیین شده غیر قابل اتکاست و به مدیران اختیار مدیریت کاهش ارزش را می‌دهد. آنها این نظریه را در شرکت‌هایی که سرقفلی آنها کاهش ارزش داشت، بررسی کردند. نتایج نشان داد چنانچه نظارت وجود نداشته باشد به دلیل قابلیت اتکا نداشتن برآوردهای ارزش جاری، گزارش‌های مالی توسط مدیریت دستکاری می‌شود.

عثمانی (۱۳۷۵) به بررسی روش‌های حسابداری سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار پرداخت. در این تحقیق به کارگیری روش ارزش بازار به جای روش اقل بهای تمام شده یا قیمت بازار در حسابداری برخی از سرمایه‌گذاری‌ها مورد توجه قرار گرفت. نتایج نشان داد که به کارگیری ارزش بازار نه تنها از قابلیت اتکای صورت‌های مالی نمی‌کاهد، بلکه قابلیت مقایسه و مربوط بودن بخشی از اطلاعات حسابداری را بهبود می‌بخشد.

اجاق زاده (۱۳۷۶)، در تحقیق خود تأثیرات تجدیدارزیابی را مورد بررسی قرار داد. نتایج نشان می‌دهد که در وضعیت تورمی به دلیل اختلاف قابل توجه و نسبتاً با اهمیت بین ارزش‌های تاریخی و ارزش‌های جاری، گزارشگری مالی بر مبنای ارزش‌های تاریخی موجب گمراهی استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی می‌شود. با این حال، صورت‌های مالی مبتنی بر ارزش‌های جاری به عنوان مکمل صورت‌های مالی مبتنی بر ارزش‌های تاریخی موجب رفع نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان و نیز شفافیت و افزایش سودمندی این اطلاعات است؛ اگرچه تجدیدارزیابی دارایی‌های ثابت در دوران تورم، اطلاعات مفید و مربوطی از وضعیت مالی واحدهای اقتصادی در اختیار سرمایه‌گذاران بالقوه قرار نمی‌دهد

1- Ramanna and Watts(2007)

و این امر نمی‌تواند معیار قابل اعتمادی برای قضاوت و مبنایی برای تصمیم‌گیری منطقی آنها باشد.

اهداف و فرضیه‌های تحقیق

تأکید اصلی این تحقیق بر ارزیابی ارزش جاری به عنوان سنجه‌ای مربوط است. بنابراین برای دستیابی به هدف تحقیق دو فرضیه طراحی شد:

۱- تغییرات ارزش جاری با تغییرات قیمت سهام شرکت رابطه معنادار دارد.

۲- ارزش جاری نقش معناداری در پیش‌بینی ارزش شرکت دارد.

روش تحقیق

این تحقیق از جمله تحقیقات پیمایشی است. پیمایش، روشی در تحقیق علوم اجتماعی است که فراتر از یک فن خاص در گردآوری اطلاعات است. هرچند عمدتاً در آن از پرسشنامه استفاده می‌شود، فنون دیگری از قبیل مصاحبه، مشاهده، تحلیل محتوا و غیره هم به کار می‌رود.

با توجه به این که موضوع تحقیق بررسی ارزش جاری به عنوان یک سنجه مربوط به تصمیم‌گیری است، موضوع تجدید ارزیابی شرکت‌ها مورد توجه قرار گرفت و به دلیل در دسترس نبودن ارزش جاری دارایی‌ها و بدهی‌های نمونه‌ها تصمیم گرفته شد که از روش پرسشنامه‌ای استفاده شود.

جامعه آماری

استفاده کنندگان صورت‌های مالی به منظور رفع نیازهای اطلاعاتی متفاوت خود از این صورت‌ها استفاده می‌کنند. تأمین نیازهای اطلاعاتی تمام استفاده کنندگان توسط صورت‌های مالی امکان‌پذیر نیست، ولی نیازهایی وجود دارد که برای همه استفاده کنندگان مشترک است. به‌ویژه همه استفاده کنندگان به نوعی به وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی بنگاه اقتصادی علاقه‌مند هستند.

اعتقاد بر این است که هرگاه صورت‌های مالی به تأمین نیازهای اطلاعاتی سرمایه‌گذاران به عنوان یک مرجع اطلاعاتی معطوف باشد برای سایر استفاده‌کنندگان نیز مفید است؛ چرا که اینان می‌توانند اطلاعات مشخص‌تری را که در معاملات خود با بنگاه اقتصادی به دست می‌آورند با این مرجع اطلاعاتی بسنجند. در نتیجه، سرمایه‌گذاران، اعطاکنندگان تسهیلات مالی، تأمین‌کنندگان کالا و خدمات، سایر بستانکاران، مشتریان، کارکنان بنگاه اقتصادی، دولت و جامعه به طور اعم، گروه‌های مختلف استفاده‌کننده صورت‌های مالی را تشکیل می‌دهند (مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، فصل اول، بند ۵).

از نظر کارسلو، هرمنسان و مک‌گراس (۱۹۹۲)^۱، نیز دو گروه عمده استفاده‌کنندگان سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان هستند.

بنابراین برای دستیابی به اهداف پژوهش و با توجه به متون و ادبیات، استفاده‌کنندگان اصلی صورت‌های مالی یعنی سرمایه‌گذاران مورد پرسش قرار گرفتند.

سرمایه‌گذاران

سرمایه‌گذاران یکی از طبقات استفاده‌کننده اطلاعات مالی به شمار می‌روند. سرمایه‌گذاران به عنوان تأمین‌کنندگان سرمایه متضمن ریسک واحد تجاری و مشاورین آنان علاقه‌مند به اطلاعاتی در مورد خطرپذیری ذاتی و بازده سرمایه‌گذاری‌های خود هستند. اینان به اطلاعاتی نیاز دارند که براساس آن بتوانند در مورد خرید، نگهداری یا فروش سهام تصمیم‌گیری کنند و عملکرد مدیریت واحد تجاری و نیز توان واحد تجاری را به منظور پرداخت سود سهام مورد ارزیابی قرار دهند (مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، فصل اول، بند ۵).

اما از آنجا که ممکن است هر سرمایه‌گذار اطلاعات کافی در مورد محتوای اطلاعاتی سنجه ارزش جاری نداشته باشد برای رویارویی با این مشکل بالقوه، مدیران مالی و

1- Carcello, Hermanson and McGrath(1992)

کارشناسان ارشد شرکت‌های سرمایه‌گذاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به نیابت از طرف سرمایه‌گذاران مورد پرسش قرار گرفتند. براساس آمار گرفته شده از بورس اوراق بهادار تهران در آذر ماه ۱۳۸۶، تعداد ۲۳ شرکت سرمایه‌گذاری در فهرست بورس درج شده بود. در این شرکت‌ها حدود ۱۱۵ نفر مدیر و کارشناس ارشد سرمایه‌گذاری مشغول به کار هستند. در نتیجه بر اساس نمونه‌گیری تصادفی ۹۳ نفر انتخاب شدند که به همین تعداد پرسشنامه توزیع شد.

جمع آوری اطلاعات

اطلاعات لازم آزمون فرضیه‌های تحقیق از طریق پرسشنامه کتبی جمع‌آوری شد. در توزیع پرسشنامه از آنجا که به دلیل مشغله آزمودنی‌ها احتمال می‌رفت که فرستادن پرسشنامه از طریق پست موجب گردد که به بوته فراموشی سپرده شود، و با توجه به اینکه قلمرو تحقیق شهر تهران بود، محقق شخصاً به توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها پرداخت. به منظور خالی بودن اطلاعات جمع‌آوری شده از هرگونه تأثیر محیطی (همانند سوگیری) و برای اینکه از عینیت بیشتری برخوردار باشد از مصاحبه حضوری استفاده نشد. بنابراین برای دستیابی به اهداف پژوهش و با توجه به متون و ادبیات، استفاده کنندگان اصلی صورت‌های مالی یعنی سرمایه‌گذاران مورد پرسش قرار گرفتند. پرسشنامه‌ها بین ۷۰ نفر کارشناس ارشد سرمایه‌گذاری و ۲۳ نفر مدیر مالی شرکت‌های سرمایه‌گذاری پخش شد که از این تعداد، ۵۷ پرسشنامه از کارشناسان و ۱۵ پرسشنامه از مدیران مالی دریافت شد.

برای اطمینان از پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. بر اساس محاسبات انجام شده، مقدار آلفا تقریباً ۰/۷۷ به دست آمد که نشان دهنده میزان پایایی مطلوب است؛ بنابراین بر مبنای نتایج این آزمون‌ها، می‌توان قابلیت اعتماد پرسشنامه را استنتاج کرد.

منظور از روایی، ثبات اندازه‌گیری در زمان‌های مختلف است. بدین جهت در مرحله پیش آزمون تعداد ۲۰ پرسشنامه بین متخصصان که همگی از مدیران مالی و کارشناسان

ارشد شرکتهای سرمایه گذاری بودند، توزیع، و به صورت مقدماتی اجرا شد. اما در مدت زمان تعیین شده پیشنهادی در مورد نامربوط بودن سؤالات دریافت نشد.

آمار توصیفی

نتایج آمار توصیفی، که در جدول شماره ۱ ارائه شده است، نشان می دهد میانگین پاسخهای دریافتی، صرفاً در دو مورد کمتر از ۳^۱، است.

جدول ۱- اطلاعات مربوط به آمار توصیفی

آماره ها							پرسشها
تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشدگی	
۷۲	۱	۴	۲/۵۸	۰/۹۸	۰/۵۶	-۱/۱۸	اطلاعات موجود در صورتهای مالی (به صورتی که در ایران تهیه می شود) برای تصمیم گیری سرمایه گذاران کافی است.
۷۲	۱	۵	۳/۲۶	۰/۹۶	۰/۶۶	۰/۹۷	ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی (در صورتهای مالی) برای تصمیم گیری سرمایه گذاران مفید است.
۷۲	۱	۵	۳/۱۵	۱/۰۶	-۰/۰۲	-۰/۰۸	ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی (در صورتهای مالی) برای تصمیم گیری سرمایه گذاران قابل اتکا تلقی می شود.

^۱ براساس ادبیات میانگین ۳، عدد قابل قبولی است.

ادامه جدول ۱ - اطلاعات مربوط به آمار توصیفی							
پوششها	آماره ها						
	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
مقدار t							
ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی (در صورتهای مالی) برای تصمیم گیری سرمایه گذاران مربوط تلقی نمی شود.	۷۲	۱	۵	۲/۶۹	۰/۹۶	۰/۴۶	-۰/۰۱
در دوره افزایش قیمت ها (وضعیت تورمی)، صورتهای مالی تهیه شده بر مبنای اطلاعات بهای تمام شده تاریخی به گزارش غیر واقعی وضعیت مالی و عملکرد مالی منجر می شود.	۷۲	۲	۵	۴/۰۱	۰/۸۵	-۱/۰۳	۰/۹۵۶
ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر بهای تمام شده (در صورتهای مالی)، ارزش تجزیه و تحلیل صورتهای مالی را در جهت پیش بینی وضعیت مالی آینده کاهش می دهد.	۷۲	۲	۵	۳/۵۱	۱/۰۱	-۰/۵۱	-۱/۰۲
پرداخت سود تقسیمی در وضعیت تورمی بر مبنای اطلاعات بهای تمام شده تاریخی (در صورتهای مالی) باعث کاهش سرمایه فیزیکی می شود.	۷۲	۲	۵	۳/۳۸	۰/۸۵	-۰/۲۴	-۰/۰۵
ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورتهای مالی) نسبت به بهای تمام شده تاریخی، ارزش ذاتی شرکت را بهتر نشان می دهد.	۷۲	۱	۵	۳/۹۷	۰/۷۹	-۱/۲۰	-۲/۷۶
ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورتهای مالی) باعث شفافیت اطلاع رسانی شرکتهای پذیرفته شده در بورس می شود.	۷۲	۲	۵	۰/۰۴	۰/۸۵	-۰/۹۴	۰/۷۲

ادامه جدول ۱ - اطلاعات مربوط به آمار توصیفی								
آماره ها							پرسشها	
تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشدگی		
مقدار t								
۶/۷۲	-۰/۱۲	-۰/۶۴	۰/۹۸	۳/۷۸	۵	۱	۷۲	ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورت - های مالی) باعث افزایش کارآیی بازار سرمایه می شود.
۷/۲۷	۴	-۰/۷۰	۰/۹۱	۳/۷۸	۵	۲	۷۲	ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورت های مالی) مسئولیت پاسخگویی مدیریت را افزایش می دهد.
۶/۲۶	۰/۳۴	-۰/۸۱	۰/۹۰	۳/۶۷	۵	۱	۷۲	ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورت های مالی) می تواند در اصلاح ساختار مالی شرکت نقش داشته باشد.
۱۵/۵۷	۱/۵۸	-۰/۹۵	۰/۷۰	۲/۲۸	۵	۲	۷۲	ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورت های مالی) باعث می شود سرمایه گذاران با آگاهی بیشتری به سرمایه گذاری بپردازند.
۱۰/۵۴	۰/۷۴	-۰/۸۳	۰/۸۰	۴/۰۰	۵	۲	۷۲	ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورت های مالی) نسبت به بهای تمام شده تاریخی کارآیی بیشتری در جهت واقعی نشان دادن وضعیت مالی شرکت دارد.
۱۰/۲۰	۰/۵۳	-۰/۸۹	۰/۸۶	۴/۰۳	۵	۲	۷۲	ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورت های مالی) از ارزش پیش بینی کنندگی بیشتری نسبت به بهای تمام شده تاریخی برخوردار است.

ادامه جدول ۱ - اطلاعات مربوط به آمار توصیفی								
آماره ها							پرسش ها	
تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی		مقدار t
۷۲	۱	۵	۳/۷۶	۱/۰۷	-۰/۷۲	-۰/۱۶	۶/۰۷	ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزشهای جاری (در صورتهای مالی) قابلیت مقایسه اطلاعات را افزایش می دهد.
۷۲	۱	۵	۳/۴۷	۰/۹۶	-۰/۷۰	۰/۲۷	۴/۱۶	بین اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش جاری سرمایه گذارها (در صورتهای مالی) و بازده سهام همبستگی زیادی وجود دارد.
۷۲	۲	۵	۳/۹۳	۰/۷۲	-۰/۸۳	۱/۳۶	۱۰/۹۹	ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزشهای جاری (در صورتهای مالی) بهتر از بهای تمام شده در تاریخی در قیمت سهام منعکس می شود.
۷۲	۲	۵	۳/۹۲	۰/۶۹	-۰/۷۰	۱/۲۳	۱۱/۳۲	اطلاعات مالی مبتنی بر ارزشهای جاری (در صورتهای مالی) نسبت به بهای تمام شده تاریخی مربوط تر است.
۷۲	۲	۵	۲/۳۵	۱/۱۲	۰/۵۸	-۰/۶۱	-۴/۹۷	مدیران نمی توانند اطلاعات مالی مبتنی بر ارزشهای جاری (در صورتهای مالی) را دستکاری کنند.

نتایج آزمون فرضیه های تحقیق

در آزمون فرضیه ها از نرم افزار SPSS استفاده شد و فرضیه های تحقیق با استفاده از دو آزمون آماری t و Chi Square مورد تحلیل قرار گرفت. همچنین آزمون نرمال بودن داده ها انجام شد و نتایج نشان داد که توزیع داده ها نرمال است.

جدول ۲: نتایج آزمون کلموگروف اسمیرنوف برای آزمون نرمال بودن داده ها

		تغییرات ارزش جاری با تغییرات قیمت سهام شرکت رابطه معنادار دارد.	ارزش جاری در پیش بینی ارزش شرکت نقش معناداری دارد.
N		۷۲	۷۲
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	۰/۸۴۴۴	۳/۷۹۹۶
	Std. Deviation	۰/۶۰۲۵۵	۰/۴۹۸۱۵
Most Extreme Differences	Absolute	۰/۱۱۶	۰/۱۵۷
	Positive	۰/۰۶۷	۰/۱۰۸
	Negative	۰/۱۱۶	۰/۱۵۷
Kolmogorov-Smimov Z		۰/۹۸۲	۰/۳۳۳
	Asymp. Sig. (2-tailed)	۰/۲۹۰	۰/۰۵۷

a. Test distribution is Normal. b. Calculated from data.

از آنجا که اندازه های احتمال، هر دو از مقدار ۰/۰۵ کمتر نیست، بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می شود؛ یعنی توزیع داده ها نرمال است. فرضیه اول: تغییرات ارزش جاری با تغییرات قیمت سهام شرکت رابطه معناداری دارد. برای به دست آوردن اطلاعات لازم به منظور آزمون فرضیه اول، پاسخ های دریافتی در مورد پنج سؤال پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت:

۱- ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورت های مالی) باعث شفافیت اطلاع رسانی شرکت های پذیرفته شده در بورس می شود.

جدول ۳

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
مخالف	۶	۸/۳	۸/۳	۸/۳
بی تفاوت	۶	۸/۳	۸/۳	۱۶/۷
موافق	۳۹	۵۴/۲	۵۴/۲	۷۰/۸
کاملاً موافق	۲۱	۲۹/۲	۲۹/۲	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

۲- ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورتهای مالی) باعث افزایش کارایی بازار سرمایه می شود.

جدول ۴

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
کاملاً مخالف	۱	۱/۴	۱/۴	۱/۴
مخالف	۸	۱۱/۱	۱۱/۱	۱۲/۵
بی تفاوت	۱۴	۱۹/۴	۱۹/۴	۳۱/۹
موافق	۳۲	۴۴/۴	۴۴/۴	۷۶/۴
کاملاً موافق	۱۷	۲۳/۶	۲۳/۶	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

۳- ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورتهای مالی) نسبت به بهای تمام شده تاریخی، کارایی بیشتری در جهت واقعی نشان دادن وضعیت مالی شرکت دارد (ادواردز و بل، ۱۹۶۱)^۱.

جدول ۵

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
مخالف	۵	۶/۹	۶/۹	۶/۹
بی تفاوت	۸	۱۱/۱	۱۱/۱	۱۸/۱
موافق	۴۱	۵۶/۹	۵۶/۹	۷۵/۰
کاملاً موافق	۱۸	۲۵/۰	۲۵/۰	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

1- Edwards and Bell(1961)

۴- بین اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش جاری سرمایه گذاریها (در صورتهای مالی) و بازده سهام همبستگی زیادی وجود دارد (کارول و همکاران، ۲۰۰۳)^۱.

جدول ۶

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
کاملاً مخالف	۳	۴/۲	۴/۲	۴/۲
مخالف	۸	۱۱/۱	۱۱/۱	۱۵/۳
بی تفاوت	۲۰	۲۷/۸	۲۷/۸	۴۳/۱
موافق	۳۴	۴۷/۲	۴۷/۲	۹۰/۳
کاملاً موافق	۷	۹/۷	۹/۷	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

۵- ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزشهای جاری (در صورتهای مالی) بهتر از بهای تمام شده تاریخی در قیمت سهام منعکس می شود (اکچر و همکاران، ۱۹۹۶)^۲.

جدول ۷

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
مخالف	۴	۵/۶	۵/۶	۵/۶
بی تفاوت	۹	۱۲/۵	۱۲/۵	۱۸/۱
موافق	۴۷	۶۵/۳	۶۵/۳	۸۳/۳
کاملاً موافق	۱۲	۱۶/۷	۱۶/۷	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

مقدار آماره آزمون t محاسبه شده در ارتباط با فرضیه اول، ۱۱/۸۹ بود که در ناحیه رد فرضیه صفر (برابر بودن و یا کوچکتر بودن میانگین پاسخها نسبت به ۳) قرار گرفت. این به

2- Carroll, et al(2003)

3- Eccher, et al(1996)

منزله بزرگتر بودن میانگین مشاهدات از مقدار ۳ یا بی تفاوت است (جدول شماره ۸). در نتیجه فرضیه اول تحقیق با استفاده از روش آماری t تایید شد.

جدول ۸: میانگین و انحراف از استاندارد برای فرضیه اول

انحراف از استاندارد	میانگین	تعداد	فرضیه اول
۰/۶۰۲	۳/۸۴	۷۲	رابطه تغییرات ارزش جاری با تغییرات قیمت سهام شرکت

جدول ۹: مقدار t ، درجه آزادی و مقدار احتمال برای فرضیه اول

سطح معنی داری یکطرفه	درجه آزادی	مقدار t	فرضیه اول
۰/۰۰۰	۷۱	۱۱/۸۹	رابطه تغییرات ارزش جاری با تغییرات قیمت سهام شرکت

مقدار آماره آزمون کای دو محاسبه شده در ارتباط با فرضیه اول تحقیق، $۲۸/۷۸$ بود که در ناحیه عدم رد فرضیه صفر (نسبت پاسخ‌ها به گزینه‌های مختلف یکسان است) قرار گرفت (جدول شماره ۱۱). در نتیجه فرضیه اول تحقیق با استفاده از تحلیل آماری کای دو نیز تأیید شد. بنابراین تغییرات ارزش جاری با تغییرات قیمت سهام شرکت رابطه معناداری دارد.

جدول ۱۰: نتایج آزمون کای-دو برای فرضیه اول

گزینه‌ها	مشاهده شده	مورد انتظار	باقیمانده
مخالف	۳	۱۸	-۱۵
بی تفاوت	۱۶	۱۸	-۲
موافق	۳۵	۱۸	۱۷
کاملاً موافق	۱۸	۱۸	۰

جدول ۱۱: مقدار کای دو و درجه آزادی

۲۸/۷۸	مقدار کای دو
۳	درجه آزادی
۰/۰۰۰۰	سطح معنی داری

فرضیه دوم: ارزش جاری ارتباط معناداری با پیش بینی ارزش شرکت دارد. برای به دست آوردن اطلاعات لازم به منظور آزمون فرضیه دوم، پاسخ‌های دریافتی در مورد هفت سؤال پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت:

ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی (در صورت‌های مالی)، ارزش تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی را در جهت پیش بینی وضعیت مالی آینده کاهش می‌دهد (ریز، ۱۹۹۵؛ وایت و همکاران، ۱۹۹۹)^۱.

۱- پرداخت سود تقسیمی در وضعیت تورمی بر مبنای اطلاعات بهای تمام شده تاریخی (در صورت‌های مالی) باعث کاهش سرمایه فیزیکی می‌شود (استرلینگ، ۱۹۷۹)^۲.

جدول ۱۲

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
مخالف	۱۹	۲۶/۴	۲۶/۴	۲۶/۴
بی تفاوت	۵	۶/۹	۶/۹	۳۳/۳
موافق	۴۰	۵۵/۶	۵۵/۶	۸۸/۹
کاملاً موافق	۸	۱۱/۱	۱۱/۱	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

۲- پرداخت سود تقسیمی در وضعیت تورمی بر مبنای اطلاعات بهای تمام شده تاریخی (در صورت‌های مالی) باعث کاهش سرمایه فیزیکی می‌شود (استرلینگ، ۱۹۷۹)^۳.

1- Rees(1995);White, et al(1999)

2- Sterling(1979)

1- Sterling (1979)

جدول ۱۳

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
مخالف	۱۳	۱۸/۱	۱۸/۱	۱۸/۱
بی تفاوت	۲۳	۳۱/۹	۳۱/۹	۵۰/۰
موافق	۳۲	۴۴/۴	۴۴/۴	۹۴/۴
کاملاً موافق	۴	۵/۶	۵/۶	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

۳- ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورت های مالی) نسبت به بهای تمام شده تاریخی، ارزش ذاتی شرکت را بهتر نشان می دهد (بارت، ۱۹۹۴)!

جدول ۱۴

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
کاملاً مخالف	۱	۱/۴	۱/۴	۱/۴
مخالف	۳	۴/۲	۴/۲	۵/۶
بی تفاوت	۸	۱۱/۱	۱۱/۱	۱۶/۷
موافق	۴۵	۶۲/۵	۶۲/۵	۷۹/۲
کاملاً موافق	۱۵	۲۰/۸	۲۰/۸	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

۴- ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش های جاری (در صورت های مالی) می تواند در اصلاح ساختار مالی شرکت نقش داشته باشد.

جدول ۱۵

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
کاملاً مخالف	۱	۱/۴	۱/۴	۱/۴
مخالف	۹	۱۲/۵	۱۲/۵	۱۳/۹
بی تفاوت	۱۲	۱۶/۷	۱۶/۷	۳۰/۶
موافق	۴۱	۵۶/۹	۵۶/۹	۸۷/۵
کاملاً موافق	۹	۱۲/۵	۱۲/۵	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

۵- ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش‌های جاری (در صورت‌های مالی) باعث می‌شود سرمایه‌گذاران با آگاهی بیشتری به سرمایه‌گذاری بپردازند (ابودی و همکاران، ۱۹۹۹)^۱.

جدول ۱۶

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
مخالف	۲	۲/۸	۲/۸	۲/۸
بی تفاوت	۴	۵/۶	۵/۶	۸/۳
موافق	۳۸	۵۲/۸	۵۲/۸	۶۱/۱
کاملاً موافق	۲۸	۳۸/۹	۳۸/۹	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

۶- ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش‌های جاری (در صورت‌های مالی) از ارزش پیش‌بینی کنندگی بیشتری نسبت به بهای تمام شده تاریخی برخوردار است (چوی و یینگ، ۲۰۰۵)^۲.

جدول ۱۷

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
مخالف	۶	۸/۳	۸/۳	۸/۳
بی تفاوت	۷	۹/۷	۹/۷	۱۸/۱
موافق	۳۸	۵۲/۸	۵۲/۸	۷۰/۸
کاملاً موافق	۲۱	۲۹/۲	۲۹/۲	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

۷- ارائه اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش‌های جاری (در صورت‌های مالی) امکان مقایسه اطلاعات را افزایش می‌دهد (هرمن، سوداگران و توماس، ۲۰۰۶)^۳.

1- Aboody, et al (1999)

2 - Choy and Ying (2005)

3- Herrmann, Saudagaran and Thomas(2006)

جدول ۱۸

	تکرار	درصد	درصد متغیر	درصد انباشته
کاملاً مخالف	۲	۲/۸	۲/۸	۲/۸
مخالف	۹	۱۲/۵	۱۲/۵	۱۵/۳
بی تفاوت	۱۲	۱۶/۷	۱۶/۷	۳۱/۹
موافق	۳۰	۴۱/۷	۴۱/۷	۷۳/۶
کاملاً موافق	۱۹	۲۶/۴	۲۶/۴	۱۰۰/۰
کل	۷۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

مقدار آماره آزمون t محاسبه شده در ارتباط با فرضیه دوم، $۱۳/۶۲$ بود که در ناحیه رد فرضیه صفر (برابر بودن و یا کوچکتر بودن میانگین پاسخها نسبت به ۳) قرار گرفت (جدول شماره ۱۹). این به منزله بزرگتر بودن میانگین مشاهدات از مقدار ۳ یا بی تفاوت بود. در نتیجه فرضیه دوم تحقیق با استفاده از روش آماری t تایید شد.

جدول ۱۹: میانگین و انحراف از استاندارد برای فرضیه دوم

فرضیه دوم	تعداد	میانگین	انحراف از استاندارد
ارزش جاری در پیش بینی ارزش شرکت نقش معناداری دارد.	۷۲	۳/۸	۰/۵۰

جدول ۲۰: مقدار t ، درجه آزادی و مقدار احتمال برای فرضیه دوم

فرضیه دوم	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری یکطرفه
ارزش جاری در پیش بینی ارزش شرکت نقش معناداری دارد.	۱۳/۶۲	۷۱	۰/۰۰۰۰

مقدار آماره آزمون کای دو محاسبه شده در ارتباط با فرضیه دوم تحقیق، $۵۵/۰۰$ بود که در ناحیه عدم رد فرضیه صفر (نسبت پاسخها به گزینه‌های مختلف یکسان است) قرار

گرفت (جدول شماره ۲۲). در نتیجه فرضیه دوم تحقیق با استفاده از تحلیل آماری کای دو نیز تأیید شد. بنابراین ارزش جاری با پیش بینی ارزش شرکت ارتباط معناداری دارد.

جدول ۲۱: نتایج آزمون کای-دو برای فرضیه دوم

گزینه ها	مشاهده شده	مورد انتظار	باقیمانده
مخالف	۲	۱۸	-۱۶
بی تفاوت	۱۱	۱۸	-۷
موافق	۴۴	۱۸	۲۶
کاملاً موافق	۱۵	۱۸	-۳

جدول ۲۲: مقدار کای-دو و درجه آزادی

مقدار کای دو	۵۵/۰۰
درجه آزادی	۳
سطح معنی داری	۰/۰۰۰۰

خلاصه نتایج آزمون فرضیه ها

خلاصه نتایج آزمون فرضیه ها در جدول شماره ۲۳ ارائه شده است:

جدول ۲۳: خلاصه نتایج آزمون فرضیه ها

شماره فرضیه	فرضیه	تأیید یا رد فرضیه
۱	تغییرات ارزش جاری با تغییرات قیمت سهام شرکت رابطه معناداری دارد.	تأیید
۲	ارزش جاری با پیش بینی ارزش شرکت ارتباط معناداری دارد.	تأیید

محدودیت های تحقیق

محدودیت های تحقیق به این شرح زیر است:

- ۱- انتظار می‌رفت که پرسش شوندگان به دلیل تجربه حرفه‌ای شان حائز شرایط پاسخگویی به سؤالات پرسشنامه باشند.
- ۲- محل جغرافیایی تحقیق شهر تهران بود.
- ۳- محقق کنترلی بر تصمیم‌گیری‌های پرسش شوندگان در ارائه یا عدم ارائه پاسخ نداشت.
- ۴- نتایج تحقیق فقط از طریق تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از پرسش شوندگان به دست آمد.
- ۵- جامعه هدف به مدیران مالی و کارشناسان ارشد شرکت‌های سرمایه‌گذاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران محدود بود.

پیشنهاد برای تحقیقات آینده

هدف این تحقیق بررسی ارزش جاری به عنوان یک سنجه مربوط در ایران بود. با توجه به اینکه در راستای اصلاح گزارشگری مالی و رفع نیاز استفاده‌کنندگان، حسابداری ارزش جاری به عنوان جایگزین روش بهای تمام شده تاریخی مطرح شده است، نتایج تحقیق می‌تواند مورد استفاده سازمان بورس اوراق بهادار در جهت تکمیل آیین‌نامه شفاف‌سازی اطلاعات قرار گیرد. همچنین نتایج این تحقیق می‌تواند مورد استفاده شرکت‌ها، تحلیل‌گران صورت‌های مالی، سرمایه‌گذاران و علاقه‌مندان به بازار سرمایه قرار گیرد.

به پژوهشگران توصیه می‌شود تحقیقاتی در زمینه‌های زیر انجام دهند:

- ۱- بررسی میزان امکان اتکای اطلاعات مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی در صورت‌های مالی
- ۲- بررسی سنجه‌های گزارشگری در ایران و مقایسه آن با سایر کشورهای جهان
- ۳- بررسی وجود رابطه معنادار بین حسابداری ارزش جاری و عملکرد مدیریت
- ۴- بررسی کیفیت سنجه ارزش جاری در گزارشگری دارایی‌های ثابت

نتیجه‌گیری

در این تحقیق به بررسی ارزش جاری به عنوان یک سنجه مربوط در ایران پرداخته شد. نتایج نشان می‌دهد که بین تغییرات ارزش جاری و تغییرات قیمت سهام ارتباط معناداری وجود دارد و نیز ارزش جاری می‌تواند به سرمایه‌گذاران در پیش بینی ارزش شرکت کمک کند.

همچنین نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اطلاعات موجود در صورت‌های مالی (به صورتی که در ایران تهیه می‌شود) برای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران کافی نیست؛ اما ارائه اطلاعات مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی (در صورت‌های مالی) مفید است و در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران اثر با اهمیتی دارد. از نظر پاسخ دهندگان، اطلاعات مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی قابل اتکا و مربوط به تصمیم‌گیری است در حالی که اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش‌های جاری نسبت به بهای تمام شده تاریخی مربوط‌تر است. اطلاعات مالی مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی در دوره افزایش قیمت‌ها (وضعیت تورمی) به گزارش‌های غیرواقعی وضعیت مالی و عملکرد مالی منجر می‌شود؛ اما ارائه اطلاعات بر مبنای ارزش جاری سبب خواهد شد که صورت‌های مالی وضعیت واقعی مؤسسه را نشان دهد. در نتیجه ارائه اطلاعات بر مبنای ارزش‌های جاری (در صورت‌های مالی) مسئولیت پاسخگویی مدیریت را افزایش می‌دهد. از دیگر نتایج تحقیق این بود که در ایران مدیران می‌توانند اطلاعات مالی مبتنی بر ارزش‌های جاری را دستکاری کنند.

سرانجام، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که با توجه به اجرای سیاست‌های اصل ۴۴ مبنی بر حرکت به سوی خصوصی سازی، ارائه صورت‌های مالی بر مبنای ارزش‌های جاری می‌تواند در ارزیابی و تعیین قیمت واقعی سهام شرکت‌های دولتی مفید واقع شود؛ تا سرمایه‌گذاران با آگاهی بیشتری در مورد خرید سهام تصمیم‌گیری کنند.

منابع و مأخذ

منابع فارسی

- اجاق زاده، عظیم، ۱۳۷۶، «تدابیر حسابداری به منظور گزارشگری مالی در شرایط تورمی و تاملی بر روی تجدیدارزیابی دارایی‌های ثابت»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- عثمانی، محمد قسیم، ۱۳۷۵، «بررسی روشهای حسابداری سرمایه گذاری در اوراق بهادار»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۸۰، تهران، سازمان حسابرسی، استانداردهای حسابداری شماره ۱۱ و ۱۵ و ۱۷ و مفاهیم نظری گزارشگری مالی، نشریه شماره ۱۶۰

منابع انگلیسی

- Aboody, D., E. Barth and R.Kaszniak, 1999, "Revaluations of fixed assets and future firm performance", **Journal of Accounting and Economics**, 26, pp. 149-178 (January).
- Ahmed, A. S. and C.takeda, 1995, "Stock market valuation of gains and losses on commercial banks investment securities: an empirical analysis", **Journal of Accounting and Economics**, 20, pp. 207-225.
- Barth, M. E., 1994, "Fair Value Accounting: Investment Securities and the Market Valuation of Banks", **Accounting Review**, 69, No.1 (January), pp. 1-25.
- Barth, M. E. , W. R. Landsman, and J. M. Whalen, 1995, "Fair value accounting: effects on banks earning volatility, regulatory capital, and value of contractual cash flows", **Journal of Banking and Finance**, 19, No. 3 (June), pp. 577-605.
- Barth, M. E. , and S. Kallapur, 1996, "The effects of cross-sectional scale different on regression results in empirical accounting research", **Contemporary Accounting Research**, 13, pp. 527-567.
- Barth, M. E. , and G. Clinch, 1998, " Revalued financial, tangible, and intangible assets: Associations with share prices and non-market-based value estimates", **Journal of Accounting Research**, 36 (Supplement), pp. 199-233.
- Bartov, E. , 1993, " The Timing of Assets Sales and Earning Manipulation", **The Accounting Review**, 68, pp. 840-855.
- Bernard, V. R. Merton, and K.Palepu, 1995, "Market to market accounting for banks and thrifts lessons from the Danish experience", **Journal of Accounting Research**, 33, No.1 (Spring), pp. 1-32.
- Carecello, J, R. Heramanson, and N. McGrath, 1992, "Audit Quality Attributes: the perception of audit partners preparers and financial statement users" ,**Journal of practice & theory**, 13, pp. 1-15.
- Carroll, T. j. ,T. J. Linsmeier, and K.R.Petroni, 2003, "The Reliability of Fair Value versus Historical Cost Information: Close end Mutual Funds", **Journal of Accounting, Auditing and Finance**, 18, pp. 1-23.

- Choy, J. and A. M. Ying, 2005, "Fair Value as a relevant metric: theoretical investigation", Working paper, Washington University.
- Dietrich, J. R., M. S. Harris, and K. A. Muller, 2000, "The reliability of Investment Property Fair Value Estimate", **Journal of Accounting and Economics**, 30, pp. 125-158.
- Donbolt, J. , and W. Rees, 2007, "An Experiment in Fair Value Accounting: UK Investment Vehicles, **Accounting Review**, 20, pp. 23-25
- Easton, P. D., P. H. Edey, and T. S. Harris, 1993, "An investigation of revaluations of tangibles long-lived assets", **Journal of Accounting Research**", 31, pp. 1-38.
- Eccher, E. A. , K. Ramesh and S. R.Thiagarajan, 1996," Fair Value disclosure by bank holding companies", **Journal of Accounting and Economics** ,22, pp. 79-117.
- Edwards, E. O. , and P. Wl. Bell, 1961,"The theory and measurement of bossiness income", Working paper, Berkeley, University of California Press.
- Financial Accounting Standard Board, 1980, "Qualitative Characteristics of Accounting Information", **Statement of Financial Accounting Concepts No. 2**.
- Financial Accounting Standard Board, 1984, "Recognition and Measurement in Financial Statements of Business Enterprise", **Statement of Financial Accounting Concepts No.5**.
- Financial Accounting Standard Board, 1995, **Statement of Financial Accounting Standard No. 123**, "Accounting for stock-Based compensation": FASB.
- Financial Accounting Standard Board, 1998, **Statement of Financial Accounting Standard No. 133**, "instruments and hedging activities" : FASB.
- Financial Accounting Standard Board, 2001, **Statement of Financial Accounting Standard No. 141**, "Business combination": FASB.
- Foster, J. N. and W.Upton, "Financial Accounting Standard Board", 2001, **Understanding the Issues**, The Case for Initially Measuring Liabilities at Fair Value ,2.
- Herrmann, D. T. , H. Inoue, and W. Thomas, 2003, "The sale of Assets to Manage Earnings in Japan", **Journal of Accounting Research**, 41, pp. 89-108.
- Herrmann, D. T. , S. M. Saudagaran. and B. Thomas, 2006," The quality of Fair Value Measurement for Property, Plant and Equipment ", **Accounting Forum**, 15, pp.1-25.
- Nelson, K. K. , 1996, "Fair Value accounting for commercial banks: An empirical analysis of SFAS 107", **The Accounting Review**, 71, pp. 161-182.
- Nichols, L. and K. Buerger, 2002, "An Investigation of the Effect of Valuation Alternatives for Fixed Assets on the Decision of Statement Users in the United States and Germany", **Journal of International Accounting, Auditing and Taxation**, 11, pp. 155-163.
- Petroni, K. R. and J. M.Wahlen, 1995, "Fair Value of Equity and Debt Securities and Share Prices of Property-Liability Insures", **Journal of Risk and Insurance**, 62, pp.719-37.

- Petroni, K. R. , K.Graham, and S. H. Lefanowicz, 1998, "Value relevance of fair value disclosures for investments in securities accounted for under the equity method", Working paper, Oregon University.
- Ramanna, K. R. ,and g.Watts, 2007, "Evidence on the Effects of Unverifiable Fair –Value Accounting", Working paper(August).
- Rees, B. , 1995, **Financial Analysis**, Second Edition, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentic Hall.
- Sterling, Robert, R., 1979, **Toward a science of accounting**, Houston, Tex: Scholars Book Company.
- Walker, R. G. , 1992, "The SEC's Ban on Upward Assets Revaluations and Disclosure of Current Values", **Abacus**, 28. pp. 3-35
- White, G. I. , A. C. Sondhir, and D. Fried, 1998, **The Analysis and use of financial statements**, Second Edition, NewYork, Wiley & Son.